

Vergeten boeken (1)

Het overkomt alle vertalers met een paar jaar ervaring: een boek dat je hebt vertaald, waarin je je hele ziel en zaligheid hebt gelegd, waarmee je hebt geléefd, gaat roemloos ten onder. Er verschijnen nauwelijks of geen recensies, er worden niet genoeg exemplaren van verkocht en op zeker moment gelooft de uitgever het verder wel en wordt de restoplage verramsjt. Bijzonder pijnlijk als je iets hébt met zo'n boek.

Mij overkwam het met *Een oorlogsherinnering* (*A Memory of War*) van Frederick Busch. Busch (1941-2006) was een Amerikaans schrijver en literatuurdocent en als auteur bijzonder productief: hij schreef de afgelopen decennia meer dan twintig romans en verhalenbundels en had in de Engelstalige wereld een schare trouwe fans. In Nederland is hij vooral bekend geworden met de roman *Meisjes* (*Girls*), die in 1999 verscheen in een vertaling van Karina Zegers de Beijl. Dit boek beleefde meerdere drukken.

Behalve de twee genoemde boeken zijn er slechts twee andere romans van Busch in Nederlandse vertaling verschenen: *De nachtwaker* (2000, vert. Mieke Lindenburg) en *In het noorden* (2005, door mij vertaald). Geen van de vier titels is meer leverbaar. Ze zijn nog slechts antiquarisch verkrijgbaar, bijvoorbeeld bij boekwinkeltjes.nl en tarabooks.nl en bij veilingssites als 2ehands.nl en yezzy.com.

Een oorlogsherinnering is een complexe en aangrijpende roman. Hij speelt in 1985, het jaar waarin president Reagan zijn omstreden bezoek bracht aan een SS-begraafplaats in het Duitse Bitburg. Dit bezoek speelt een belangrijke symbolische rol in het verhaal. Hoofdpersoon ervan is de New Yorkse psychiater Alex Lescziak, die op een van de eerste bladzijden bezoek krijgt van een nieuwe

patiënt, die beweert Alex' halfbroer te zijn, zoon van zijn moeder en een Duitse krijgsgevangene, die een korte affaire zouden hebben gehad in een Engels plaatsje waar Alex' ouders, Poolse joden, in de oorlog naartoe waren gevlucht.

Het onverwacht opduiken van zijn zogenaamde halfbroer brengt bij Alex een keten van fantasieën en associaties op gang: hij begint te fantaseren over zijn moeder en haar vermeende affaire, maar ook over zijn eigen mislukte huwelijk, de (eveneens vermeende) verhouding tussen zijn vrouw en zijn beste vriend, en over Nella, een suïcidale patiënte, dochter van Holocaust-overlevenden, met wie hij een verhouding had maar die nu spoorloos verdwenen is en mogelijk niet meer leeft. Zijn persoonlijke problemen en preoccupaties maken dat hij zijn werk niet goed meer kan doen en zich steeds verder verstrikt in een web van herinneringen en obsessies. Uiteindelijk komt hij tot het inzicht dat hij zelf in therapie moet.

Het boek bevat vele passages waarin er sprake is van een dubbele (soms zelfs een driedubbele) vertellaag: het verhaal van Alex in New York loopt parallel met zijn fantasieën over de gebeurtenissen in de oorlog of de escapades van zijn vrouw, die zich allemaal in zijn hoofd afspelen (we komen er nooit achter wat waar is en wat niet). Busch vertelt ons het verhaal van Alex, en Alex vertelt ons zijn eigen verhalen. De bijzonder knap geschreven roman zit zo in elkaar dat de lezer zich voortdurend bewust is van deze gelaagdheid: nooit krijgt hij de kans helemaal in een meta-verhaal op te gaan, telkens zijn er signalen dat hij ook in Alex' hoofd zit. Het slothoofdstuk, waarin Alex samen met een patiënt met Vietnam-trauma's Nella's vader thuis gaat opzoeken, is zonder meer magistraal te noemen.

Een oorlogsherinnering is een pijnlijk en ontroerend boek, dat je nooit meer vergeet als je het hebt gelezen. Diverse keren heb ik tijdens het vertalen zitten huilen om de machteloosheid en eenzaamheid van de hoofdpersoon. Dat is me de afgelopen tien jaar maar bij één ander boek overkomen.

Waarom slaat zo'n schitterend boek niet aan? Is het niet op de juiste manier onder de aandacht gebracht? Zijn er te veel boeken over de Tweede Wereldoorlog verschenen? Leven de oorlog en de tweede-generatieproblematiek niet meer in het Nederland van de eenentwintigste eeuw? Is die gelaagde vertelstructuur te moeilijk voor de gemiddelde lezer?

Hoe het ook zij, ik treur om dit prachtige, vergeten boek.